

Latvijas Republikas Senāts

LĒMUMS

Rīgā 2022.gada 8.jūnijā

Tiesa šādā sastāvā: senatori Aija Branta, Ivars Bičkovičs, Sandra Kaija

izskatīja rakstveida procesā kriminālietu sakarā ar apsūdzētā /pers. A/ kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas 2021.gada 19.februāra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 2020.gada 12.augusta spriedumu /pers. A/, personas kods /personas kods/, atzīts par vainīgu Krimināllikuma 253.¹ panta trešajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīts ar brīvības atņemšanu uz 5 gadiem, daļēji konfiscējot mantu, un probācijas uzraudzību uz 2 gadiem.

Saskaņā ar Krimināllikuma 70.¹¹ panta pirmo daļu /pers. A/ izņemtie 850 *euro* atzīti par noziedzīgi iegūtu mantu un konfiscēti valsts labā.

Saskaņā ar Krimināllikuma 70.¹¹ panta ceturto daļu kratīšanā izņemtie 628,29 *euro* un zelta ķēde 1405 *euro* vērtībā konfiscēti valsts labā.

Pamatojoties uz Krimināllikuma 70.¹² panta pirmo un otro daļu, /pers. A/ piederošie transportlīdzekļi *BMW 320*, valsts reģistrācijas numurs /reģistrācijas numurs/, un *PIAGGIO VESPA GTS*, valsts reģistrācijas numurs /reģistrācijas numurs/, atzīti par noziedzīga nodarījuma izdarīšanas priekšmetu un konfiscēti.

[2] Ar Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 2020.gada 12.augusta spriedumu /pers. A/ atzīts par vainīgu un sodīts pēc Krimināllikuma 253.¹ panta trešās daļas par narkotiskās vielas neatļautu iegādāšanos un glabāšanu lielā apmērā realizācijas nolūkā.

[3] Ar Rīgas apgabaltiesas 2021.gada 19.februāra spriedumu, iztiesājot lietu sakarā ar apsūdzētā /pers. A/ apelācijas sūdzību un Rīgas tiesas apgabala prokuratūras prokurores Vitas Hutores apelācijas protestu, Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 2020.gada 12.augusta spriedums atcelts daļā par apsūdzētajam /pers. A/ noteikto sodu un automašīnas *BMW 320*, valsts reģistrācijas numurs /reģistrācijas numurs/, atzīšanu par noziedzīga nodarījuma izdarīšanas priekšmetu un konfiscēšanu.

/pers. A/ par Krimināllikuma 253.¹ panta trešajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu sodīts ar brīvības atņemšanu uz 5 gadiem 3 mēnešiem, daļēju mantas konfiskāciju un probācijas uzraudzību uz 2 gadiem.

Piemērojot papildsodu – daļēju mantas konfiskāciju –, konfiscēta /pers. A/ piederošā automašīna *BMW 320*, valsts reģistrācijas numurs /reģistrācijas numurs/.

Pārējā daļā Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 2020.gada 12.augusta spriedums atstāts negrozīts.

[4] Par Rīgas apgabaltiesas 2021.gada 19.februāra spriedumu apsūdzētais /pers. A/ iesniedzis kasācijas sūdzību, kurā lūdz atcelt apelācijas instances tiesas spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā sakarā ar tiesas pieļauto Kriminālprocesa likuma 574.panta 1.punktā norādīto pārkāpumu.

Kasācijas sūdzību pamato turpmāk norādītie argumenti.

[4.1] Pirmās instances tiesa saskaņā ar Krimināllikuma 48.panta pirmās daļas 11.punktu nepamatoti atzinusi par viņa atbildību pastiprinošo apstākli noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu mantkārtīgu tieksmju dēļ.

Pirmās instances tiesā lieta iztiesāta bez pierādījumu pārbaudes saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 499.pantu. Minētā panta trešā daļa noteic, ka pēc tam, kad pieņemts lēmums par pierādījumu pārbaudes neizdarīšanu, tiesa pārbauda apsūdzētā personu raksturojošos datus un pāriet pie tiesas debatēm.

Savukārt pirmās instances tiesa pārbaudījusi ne tikai viņa personu raksturojošos datus, bet nopratinājusi viņu arī par noziedzīgā nodarījuma apstākļiem. Turklāt viņa liecības tiesa izmantojusi, lai atzītu, ka noziedzīgais nodarījums izdarīts mantkārtīgu tieksmju dēļ.

[4.2] Apelācijas instances tiesa, atstājot negrozītu pirmās instances tiesas spriedumu daļā par viņam noteikto sodu tāpat kā pirmās instances tiesa, spriedumā nav norādījusi, kā tieši Krimināllikuma 35.pantā noteiktais soda mērķis tiks panākts, nosakot viņam reālu brīvības atņemšanas sodu, nevis piemērojot Krimināllikuma 55.panta nosacījumus un notiesājot viņu nosacīti.

Motīvu daļa

[5] Senāts atzīst, ka Rīgas apgabaltiesas 2021.gada 19.februāra spriedums un Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 2020.gada 12.augusta spriedums atceļami pilnībā un lieta nosūtāma jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesā.

[6] Kriminālprocesa likuma 511.panta otrā daļa noteic, ka spriedumam jābūt tiesiskam un pamatotam. Savukārt šā likuma 512.panta pirmā daļa noteic, ka tiesa, taisot spriedumu, pamatojas uz materiālo un procesuālo tiesību normām.

[6.1] Krimināllikuma 499.panta pirmajā daļā ietverti obligāti nosacījumi, kurus konstatējot, tiesa var pieņemt lēmumu par pierādījumu pārbaudes

neizdarīšanu, proti, (1) apsūdzētais atzīst savu vainu visā viņam izvirzītajā apsūdzībā; (2) tiesai pēc lietas materiālu pārbaudes nav šaubu par apsūdzētā vainu; (3) apsūdzētais, bet obligātās aizstāvības gadījumos arī viņa aizstāvis un pārstāvis, piekrīt šādas pārbaudes neizdarīšanai.

Tādējādi saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 499.panta pirmās daļas 2.punktā noteikto tiesa var pieņemt lēmumu par pierādījumu pārbaudes neizdarīšanu attiecībā uz visu apsūdzību vai tās daļu tikai ar nosacījumu, ka tiesai pēc lietas materiālu pārbaudes nav šaubu par apsūdzētā vainu.

[6.2] Atbilstoši pirmstiesas kriminālprocesā celtajai apsūdzībai /pers. A/ precīzi nenoskaidrotos apstākļos laikā līdz 2019.gada 12.jūnijam neatļauti iegādājās un glabāja narkotisko vielu lielā apmērā realizācijas nolūkā, proti, no pirmstiesas kriminālprocesā nenoskaidrotas personas /pers. A/ nelikumīgi iegādājās ne mazāk kā 18,7046 gramus baltas krāsas pulverveida vielas, kas satur 54% jeb 10,1005 gramus kokaīna, ko, iepakotus 23 polimēra materiāla maisiņos glabāja savā dzīvesvietā, līdz kratīšanas laikā narkotiskā viela tika izņemta.

Saskaņā ar likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 2.pielikumu „Kritēriji nelikumīgā aprītē esošu narkotisko un psihotropo vielu un zāļu, kā arī vielu, kas var tikt izmantotas narkotisko un psihotropo vielu nelikumīgai izgatavošanai (prekursori), iedalījumu apmēriem” 10,1005 grami kokaīna pārsniedz apmēru, sākot ar kuru daudzumi atzīstami par lieliem, proti, 5 grami.

Senāts konstatē, ka apsūdzētais /pers. A/ pirmās instances tiesā atzina savu vainu viņam inkriminētajā noziedzīgajā nodarījumā.

[6.3] Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 499.panta trešajā daļā noteikto pēc tam, kad pieņemts lēmums par pierādījumu pārbaudes neizdarīšanu, tiesa pārbauda apsūdzētā personu raksturojošos datus.

Tiesību teorijā atzīts, ka ziņas, kas raksturo personību un kurām ir krimināltiesiska nozīme, skar četrus cilvēka dzīves un darbības aspektus: 1) fizisko stāvokli, 2) psihisko stāvokli, 3) sociālo statusu, 4) tiesisko statusu. Minēto aspektu izvērtēšana ļauj, no vienas puses, noskaidrot personas noziedzīgās uzvedības cēloņus, tās noziedzīgo tieksmju stabilitāti, bet no otras puses, noteikt maksimāli lietderīgo soda veidu, lai sasniegtu tā mērķi.

Personas, kura izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, fizisko stāvokli raksturo vecums, dzimums, veselības stāvoklis, invaliditāte, grūtniecība, kam var būt izšķiroša nozīme, izvēloties soda veidu. Savukārt personības sociālo statusu raksturo ģimenes stāvoklis, apgādājamo personu esamība, dzīvesveids, attieksme pret darbu un mācībām, sadzīves normu ievērošana, uzvedība dažādās dzīves situācijās un citi apstākļi, kam var būt nozīme taisnīga soda noteikšanā (*Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa (I-VIII nodaļa). Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 197.-198.lapa*).

[6.4] No pirmās instances tiesas 2020.gada 12.augusta tiesas sēdes skaņu ieraksta konstatējams, ka pirmās instances tiesa pretēji Kriminālprocesa likuma 499.pantā noteiktajam, nopratinot apsūdzēto /pers. A/, pārbaudījusi ne tikai viņa personu raksturojošos datus, bet arī nopratinājusi viņu par faktiem, kas attiecas uz inkriminēto noziedzīgo nodarījumu. Nopratinot apsūdzēto /pers. A/, pirmās instances tiesa vienlaikus ieguvusi arī ziņas par narkotiskās vielas realizācijas apstākļiem, tas ir, par iegādātās narkotiskās vielas kopējo daudzumu, tās cenu, par līdzekļu avotu narkotiskās vielas iegādei, par tās realizāciju, un realizācijā iegūto peļņu, par apsūdzētā dzīvesvietā veiktās kratīšanas apstākļiem, kratīšanā izņemto narkotiskās vielas daudzumu utml. Proti, pirmās instances tiesa ieguvusi ziņas par noziedzīgā nodarījuma – narkotiskās vielas realizācija – sastāva objektīvās puses izpausmi, tas ir, par noziedzīgu nodarījumu, kas apsūdzētajam nav inkriminēts. Turklāt atzīstot, ka narkotiskā viela realizēta mantkārīgā nolūkā, pirmās instances tiesa šo Krimināllikuma 48.panta pirmās daļas 11.punktā paredzēto atbildību pastiprinošo apstākli attiecinājusi uz apsūdzētajam /pers. A/ inkriminēto narkotiskās vielas neatļautu iegādāšanos un glabāšanu.

[6.5] Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 562.panta pirmo daļu tiesas izmeklēšana un tiesas debātes apelācijas instances tiesā notiek sūdzībā vai protestā izteikto prasību apjomā un ietvaros, kurus nedrīkst pārsniegt, izņemot gadījumus, kad apelācijas instances tiesai rodas šaubas par pirmās instances tiesas konstatēto apsūdzētā, dalībnieku vai līdzdalībnieku vainu vai atbildību pastiprinošiem apstākļiem.

Savukārt saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 566.pantu, ja apelācijas instances tiesa, izskatot lietu, konstatē šā likuma pārkāpumu, kas katrā ziņā izraisa sprieduma atcelšanu, vai kādu citu būtisku šā likuma pārkāpumu, kuru tā pati nevar novērst, nepārkāpjot apsūdzētā tiesības uz aizstāvību, tā pieņem lēmumu par pirmās instances tiesas sprieduma atcelšanu pilnībā vai kādā tā daļā un lietas nosūtīšanu jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesā.

Judikatūrā atzīts, ka lietas izskatīšana apelācijas instances tiesā ir lietas otrreizēja izskatīšana pēc būtības un tā ir papildu garantija tiesas nolēmuma tiesiskumam un pamatībai (*Augstākās tiesas 2017.gada 10.oktobra lēmums lietā Nr. SKK-532/2017, ECLI:LV:AT:2017:1010.15830406610.1.L*). Tas nozīmē, ka atzinumi par apelācijas sūdzībā norādītajiem argumentiem apelācijas instances tiesai jāpamato ar likumiem, kā arī pārbaudītiem un izvērtētiem pierādījumiem.

Tāpat judikatūrā atzīts, ka apelācijas instances tiesai ir pienākums pārliecināties par to, vai lietu pirmās instances tiesa bez pierādījumu pārbaudes skatījusi pamatoti (*Augstākās tiesas 2009.gada 24.februāra lēmums lietā Nr. SKK-109/2009 (11260077706, 1260089906, 11260017607, 11260078306)*).

[6.6] Iztiesājot lietu sakarā ar apsūdzētā /pers. A/ un Rīgas tiesas apgabala prokuratūras prokurores V. Hutores apelācijas protestu, apelācijas instances tiesai nav radušās šaubas par apsūdzētā vainīgumu Krimināllikuma 253.¹panta trešajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā, proti, par narkotiskās vielas neatļautu iegādāšanos un glabāšanu lielā apmērā realizācijas nolūkā, kā arī par pirmās instances tiesas konstatēto apsūdzētā /pers. A/ atbildību pastiprinošo apstākli – noziedzīgais nodarījums izdarīts mantkārīgu tieksmju dēļ.

Izvērtējot apsūdzētā /pers. A/ apelācijas sūdzībā izteiktos argumentus par nepamatotu atbildību pastiprinoša apstākļa konstatēšanu, apelācijas instances tiesa atzinusi, ka minētais atbildību pastiprinošais apstāklis izriet no pirmās instances tiesā apsūdzētā /pers. A/ nopratināšanā sniegtajiem paskaidrojumiem, proti, ka no paziņas iegādājies simts maisiņos sasmērta narkotisko vielu, ka iegādāto narkotisko vielu viņš pārdevis draugiem un guvis peļņu 10 euro, neskaitot benzīnu. Apelācijas instances tiesa atzinusi, ka „par mantkārīgajām tieksmēm liecina arī kratīšanas laikā izņemtais atlikušais narkotisko vielu daudzums – divdesmit trīs polimēra materiāla maisiņi ar ne mazāk kā 18,7046 gramiem vielas. Tiesa arī norādījusi, ka nav nozīmes tam apstāklim, ka apsūdzētā dzīvesvietā kratīšanas laikā netika izņemti svāri un citi priekšmeti, kurus parasti atrod pie personām, kuras regulāri nodarbojas ar narkotisko vielu realizāciju, jo apsūdzētais atzinis sevi par vainīgu narkotisko vielu neatļautā iegādē un glabāšanā realizācijas nolūkā. Turklāt apsūdzētajam /pers. A/ nav celta apsūdzība par citām epizodēm, nav inkriminēts, ka ar narkotisko vielu realizāciju viņš nodarbojies pastāvīgi, vai arī izgatavojis un fāsējis narkotiskās vielas”. Tiesa arī atzinusi, ka pastāvīgas darbvietas un citu ienākumu esība neizslēdz noziedzīga nodarījuma izdarīšanu mantkārīgu tieksmju dēļ.

[6.7] Krimināllikuma 253.¹pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma objektīvo pusi veido narkotisko vai psihotropo vielu neatļauta izgatavošana, iegādāšanās, glabāšana, pārvadāšana vai pārsūtīšana realizācijas nolūkā, kā arī narkotisko vielu neatļauta realizēšana.

Apsūdzētajam /pers. A/ inkriminēta narkotisko vielu neatļauta iegādāšanās un glabāšana lielā apmērā realizācijas nolūkā.

Judikatūrā vairākkārt norādīts, ka mantkārība nav narkotisko vai psihotropo vielu realizācijas sastāva obligāta pazīme, tāpēc šo vielu realizācija aiz mantkārības var veidot atbildību pastiprinošo apstākli (*Augstākās tiesas 2014.gada 14.marta lēmums lietā Nr. SKK-56/2014 (118150050009), Augstākās tiesas 2011.gada 5.decembra lēmums lietā Nr. SKK-636/2011 (1130000811), Augstākās tiesas 2008.gada 23.aprīļa lēmums lietā Nr. SKK-243/2008 (11810022204)*).

Apsūdzētajam /pers. A/ nav inkriminēta narkotiskās vielas realizācija, līdz ar to Senāts atzīst par nepamatotu apelācijas instances tiesas atsauci uz Augstākās tiesas 2014.gada 14.marta lēmumā lietā Nr. SKK-56/2014 izteiktajam atziņām, jo minētajā lietā konstatēti citi faktiskie un juridiskie apstākļi, proti, apsūdzētajiem tika inkriminēta ne tikai narkotisko vielu neatļauta iegādāšanās un glabāšana, bet arī to realizācija.

[6.8] No pirmās instances tiesas sprieduma konstatējams, ka, nosakot soda veidu, tiesa ņēmusi vērā izdarītā noziedzīgā nodarījuma raksturu un radīto kaitējumu, tajā skaitā, ka, izdarot Krimināllikuma 253.1.panta trešajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, apsūdzētais vēlējis gūt ienākumus un personisko mantisko labumu. Savukārt nosakot soda mēru tiesa par apsūdzētā /pers. A/ atbildību pastiprinošu apstākli atzinusi noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu mantkārtīgu tieksmju dēļ.

Par pirmās instances tiesas spriedumu prokurore V. Hutore iesniedza apelācijas protestu, apstrīdot apsūdzētajam /pers. A/ noteiktā brīvības atņemšanas soda mēra atbilstību lietā konstatētajiem apstākļiem. Atsaucoties uz Augstākās tiesas lēmumu lietā Nr. SKK-J-348/2018, prokurore norādījusi, ka noziedzīgā nodarījuma izdarīšana atbildību pastiprinošos apstākļos liedz noteikt vainīgajam sodu atbilstoši sankcijas minimālai robežai.

Apelācijas instances tiesa atcēlusi pirmās instances tiesas spriedumu daļā par apsūdzētajam /pers. A/ noteikto sodu un par Krimināllikuma 253.1.panta trešajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu noteikusi viņam brīvības atņemšanu uz 5 gadiem 3 mēnešiem.

[6.9] Līdz ar to Senāts konstatē, ka pirmās instances tiesa pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 575.panta pirmās daļas 8.punkta pārkāpumu, jo, iztiesājot lietu bez pierādījumu pārbaudes, vienlaikus apšaubījusi apsūdzētajam /pers. A/ inkriminētā noziedzīgā nodarījuma faktiskos apstākļus un atzinusi, ka viņš ne tikai neatļauti iegādājies un glabājis narkotisko vielu realizācijas nolūkā, bet arī to realizējis. Savukārt narkotiskās vielas neatļauta realizācija apsūdzētajam nebija inkriminēta. Turklāt atzīstot, ka narkotisko vielu apsūdzētais /pers. A/ neatļauti realizējis, lai gūtu materiālu labumu, pirmās instances tiesa saskaņā ar Krimināllikuma 48.panta pirmās daļas 11.punktu šo apstākli atzinusi par apsūdzētā atbildību pastiprinošu apstākli.

Savukārt apelācijas instances tiesa nav konstatējusi pirmās instances tiesas pieļauto pārkāpumu, iztiesājot lietu bez pierādījumu pārbaudes un līdz ar to pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 511.panta otrās daļas, 512.panta pirmās daļas un 566.panta pārkāpumus, kas atzīstams par Kriminālprocesa likuma būtisku pārkāpumu šā likuma 575.panta trešās daļas izpratnē un ir pamats apelācijas instances tiesas nolēmuma atcelšanai.

[7] Ar pirmās instances tiesas spriedumu nolemts atstāt negrozītu pirmstiesas procesā /pers. A/ piemēroto drošības līdzekli – nodošanu policijas uzraudzībā – un papildu drošības līdzekli – aizliegumu ieņemt noteiktu amatu.

Apelācijas instances tiesa pirmās instances tiesas spriedumu šajā daļā atstājusi negrozītu.

Senāts atzīst, ka, atceļot abu instanču tiesu nolēmumus, apsūdzētajam /pers. A/ turpināma pirmstiesas procesā izraudzīto drošības līdzekļu piemērošana, jo nav zudis vai mainījies to piemērošanas pamats, nav mainījušies to piemērošanas nosacījumi, kā arī nav noskaidroti citi apstākļi, kas būtu par pamatu mainīt drošības līdzekļa izvēli.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 585. un 587.pantu, tiesa

nolēma:

atcelt pilnībā Rīgas apgabaltiesas 2021.gada 19.februāra spriedumu un Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 2020.gada 12.augusta spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesā.

Apsūdzētajam /pers. A/ turpināt piemērot drošības līdzekli – nodošanu policijas uzraudzībā – un papildu drošības līdzekli – aizliegumu ieņemt noteiktu amatu.

Lēmums nav pārsūdzams.

A.Branta

I.Bičkovičs

S.Kajja